

RADVILIŠKIO RAJONO LPS TARYBOS LEIDINYS

vasario 16

"Atėjo laikas, kad svietas pažintų, kokios liko mūsų dviasiškos pajėgos, atėjo laikas pažinti, kokie iš gyvenančių ant mūsų senoviškos žemės, aplaistytos krauju ir prakaitu mūsų senelių, esame tikraisiais jų vaikais ir galime naudotis ju palikimais, o kokie neame to verti" - taip rašė vienas aušrininkas 1883 m. pirmuojuose "Aušros" numeriuose.

I 1905 metų sušauktas Didysis Vilniaus Seimas visam pasauliui pareiškė, kad Lietuva nebenori būti svetimųjų vergijoje ir reikalauja sau lygių teisių su kitomis laisvomis tautomis. I 1918 metais Lietuva tapo laisva, nepriklausoma, tai buvo pagarsinta Vasario 16-ą Nepriklausomybės aktu.

I 1940 metais Lietuva neteko savo valstybingumo. O praradę laisvę, žmonės praranda pusę savo talento, sažinės ir proto. Po to sekė masiniai areštai, žudynės ir tremtys, pokario tragedija, pilietybės praradimas, gyrimasis per visas informacijos priemones, kad esame geriausi, galingiausiai, pranašiausi ir pagaliau-protinės pasaulioje. Tuo pačiu gąsdiname save pasauliniu imperializmu, laukdami jo galutinio supuvimo, nebematėme, kas darosi pas mus. Išsiaugino didžiulę biurokratų gvardiją, išisritome į tokią ekonominę krizę, iš kurios neaišku kaip ir kada išsikapstysime. I tai darniom gretom žygiam vos ne 50 metų, kol I 1988 metų rugpjūčio 23 dieną mitinge Vilniuje, Vingio parke, mes suvokėme savo tautos tragediją. Spalio 22-23 dienomis įvykės LPS suvažiavimas konstatavo, kad I 1939 metų Molotovo-Ribentropo pakto pasekoje I 1940 metais Lietuva buvo okupuota, kad LPS siekia Lietuvos suvereniteto atstatymo demokratinėmis -konstitucinėmis priemonėmis.

Palyginti per trumpą laikotarpį į Lietuvą grįžo trispalvė vėliava, tautiniai ženklai, lietuvių kalba įgavo tikrasias savo teises, Vinco Kudirkos "Tautiška giesmė" vėl giedama kaip Valstybės himnas. O svarbiausia - žmonės atsikrato nuo 50 metų juos slėgusios baimės, vėl tampa savo Tėvynės piliečiais.

Šiandien, po pusės amžiaus tylos, po dar neseniai buvusių draudimų, mes vėl švenčiame Lietuvos Nepriklausomybės akto paskelbimo dieną - vasario 16-ąją.

Brančius tautiečiai, visa istorinių įvykių baigtis priklauso ne tik nuo fizinės jėgos, bet ir nuo tikėjimo sėkmės. Sveikiname Jus Lietuvos Nepriklausomybės akto paskelbimo 71 metinių proga. Tegu šio reikšmingo mūsų tévynei įvykio paminėjimas kiekvienam suteikia jėgą, tikėjimo, kad vėl mūsų žemė bus tikrai mūsų, kad lietuvių, kaip ir visos pasaulio tautos, turės suverenią valstybę.

A. Stancikas

paqaliau sulaukėme

1941 metų kovas. Kauno sunkiųjų darbų kalėjimas Mickevičiaus gatvėje. Mes, vienos kameros politiniai kaliniai, stovime išvaryti iš kameros koridoriuje, laukdami, kol praežiūrėtajai baigs krata.

Tuo laiku pamačiau koridoriuje ateinančių 10-12 metų paauglių būrelį. Juos varėsi kalėjimo prižiūrétojas. Jiems praeinant pro mane, tylomis paklausiau, už ką jie čia patėko iš po kiek gave. Vienas paauglys tylomis, kad neatkreiptų prižiūrétojų démesio, man atsakė: "Mes politiniai, mes mokykloje giedojome himną "Lietuva, Tėvyne mūsų"... Už tai mums tribunolas paskyrė po 10 metų darbo lageriu".

Mes amo netekome tai išgirdę. Kad mes, suaugę, lengvai to paties XI armijos tribunolo be kaltės buvome "apdalinti" lageriniaiš dešimtmeciais-suprantama, bet už ką taip su vaikais pasielgta? Koks tolimesnis likimas tu nekaltų paauglių, taip ir neteko sužinoti. Ar jie sulaukė šių iškilmingų dienų, kai visa mūsų tauta su didžiausiu džiaugsmu širdyse ir laimės ašaromis akyse laisvai gieda šią giesmę, už kurią I940-I941 metais bausdavo net vaikus.

Mane su panašaus likimo broliams I941m. birželio 16 d. gyvuliniuose vagonuose, supakavę po 48-50 žmonių, išvežė į Vorkutą. Ačiū likimui, kad per tą išimtmetį nebuvau užgriūtas kasykloje, nemiriau cingos ir bado iyeiktas, kad man pavyko grįžti į Lietuvą.

Prieikė 48 metų, kad vėl pamatyčiau plevešuojančią Gedimino bokštę mūsų trispalvę ir, nieko nebijdamas, su visais kartu giedociau taučinę giesmę. Kiek apie tai slapta buvo svajota. Ne veltui visos svajones ir laukimas. Šiandiena tos svajonės išsipildė.

Skaudu, kad tokiu laimingųjų iš mano birželio ešelono mes tik nedidelis būrelis grįžome į Lietuvą. Visi kiti liko amžiams ten, Vorkute.

A. Sušinskas

savos ir svetimos šventės

Pagaliau lietuvių susigrąžino savo nacionalinę šventę. Tai pirmoji šventė per daugelių metų, kuri Lietuvoje tikrai laukiama. Ji išprasminta visas teigiamas permainingas, dabar vykstančias Lietuvoje.

Iki šiol mums buvo persamos importuotos šventės. Stai kad ir Spalio revoliucija. Ji kėlė daug kilnių uždavinų - panaikinti išhaudojimus, atiduoti žemę valstiečiams, siekti pasaulyje taikos. Ne viskas liko įgyvendinta... Ar jau nebeisnaudojamas žmogaus darbas, paklausime tu, kurie uždirba 100-120 rub. ar dar mažiau. Kam priklauso žemė, paklausime tu, milijonų, iš kurių kolektyvizacija žeme atėmė. Apie taika tegu kalba motinos, apraudančios savo sūnus, 1979-1989 m. žuvusius Afganistane. Tuò pačiu prisiminkime TSRS karą su Suomija, Pabaltijo valsstybiu, Besarabijos, dalies Lenkijos okupaciją dar prieš Didžiojo Tėvynės karo pradžią. Taigi istorikai dar turės patikslinti, kada TSRS ižengė į II pasaulinio karo areną.

Karą prieš Hitlerių TSRS liaudis laimėjo. Tai minime Pergalės diena. Na, o Stalinas laimėjo virš 20 metų trukusį karą prieš tarybinius žmones. Jis mirė nenugalėtas. Mano to. Kraštų, švenčiančių tarybines šventes, geografija vis plėtesi, kaip ir stalinizmo itaka pasauliui.

Spalio revoliucija pagimdė stalinišką, tapusi centriniu XX a. reiškiniu. Si šmékla gaji ir dabar. Juk oficialiai dar nepasmerktas Molotovo-Ribentropo paktas ir jo padarinys - Lietuvos užgrobimas. Tai liudija ir požiūris į liepos 21-ąją. Si juoda Lie uvos istorijai diena buvo paskelbta "švente". Si ir kitos panašios "šventės" taip ir nežaugo į daugumos lietuvių sąmonę, taip ir liko tik nedarbo dienomis.

Ką šiemet mums reiškia vasario 16-oji? Ji rodo mūsų pabudimą ir pasiryžimą sutraukyti stalinizmo pančius. Mes atgauname savo tautinį orumą, pajuntame savo gyslose tekant narsių praeities didvyrių krauja. Mes norime būti jų verti, norime kurti jų vertą Lietuvą. Mes prisimename ir tuos, kurie krito už Lietuvą. Tai prieš 70 metų (1919 m. vasario 13 d.) kovose pricę Raudonąją Armiją prie Alytaus pirmasis žuvęs Lietuvos karininkas Antanas Juozapavičius. Tai žuvusieji mūsų raijone mūšyje su bermontininkais. Tai šviesaus atminimo Romas Kalanta, ir 1973 m. trispalve iškėlę Lietuvos jaunuoliai, nepabūgę stalinistų persekiojimui.

Lietuva keliasi iš mirusiųjų. Prisikėlimas - tai ir yra didžiausia šventė.

Partija ir Sajūdis. Ar ženqsimė kartu?

K. Pakštas

Gaivūs persitvarkymo vėjai, keldami skersvėjus ir dulkes, į mūsų gyvenimą išsiveržė taip greit ir netikėtai, kad dažnas iš mūsų dar ne pasiryžęs atsukti jam veida ir krūtinę, o tūlas ir susigūžia, ieškodamas palepėje paslėptos vatinės ar pirštinių...

Partijos ir Sajūdžio tarpusavio santykiai, ju vystymosi raida, matyt, visa laiką bus problematiški. Nepretenduodami į gilią šių santykų analizę visoje Respublikoje, paliesime kai kuriuos šių santykų aspektus Radviliškio rajone, nes beliko paskutinė priemonė - viešas zo-dis spaudoje, kuriuo Sajūdis gali apsiginti.

Po įvairiausiu judėjimo pakilimų ir nuopuolių, Sajūdis paskelbė laikotarpi iki Kalėdų apmastymu, susikaupimo ir rimties laikotarpiu, tačiau Radviliškio rajono LDT sesijos, ivykusios 1988 m. gruodžio 22 d., deputatai grižo namo labai susijaudinę. Kas gi atsitiko? Sesija ėjo iš pabaigų, visi darbotvarkės klausimai buvo apsvarstyti, kai pirmininkaujantis pranešė, kad gautas 3 LTSR Aukščiausiosios Tarybos deputatu - A. Sarausko, J. Razmuvienės ir V. Smailienės pareiškimas. Deputatai labai pasipiktinę Radviliškio rajono LDT VK sekretore, LPS Radviliškio rajono Tarybos nare Z. Bučinskaite, kuri lapkričio 15 d. 14 val. sukvieta juos į susitikimą su rajono Sajūdžio tarybos nariais, susitikimo metu jiems buvo daromas spaudimas ir grasinama; deputatai mano, kad toks Z. Bučinskaitės elgesys nesuderinamas su LDT VK sekretorės pareigomis. Kartu buvo gautas anoniminis "grupės deputatu" pareiškimas, kuriuo jie reiškia pasipiktinimą Z. Bučinskaitės elgesiu rajono partinėje konferencijoje, ivykuoje 1988 m. lapkričio 19 d., siūlo atleisti Z. Bučinskaitę iš pareigų. Prasidėjo šio klausimo svargumas. Buvo leista pasisakyti Z. Bučinskaitėi, delegatams ir sesijos svečiams. Salė buvo nusiteiku si toli gražu ne geranoriškai, o kai kurie Sajūdžio rajono Tarybos susitikima su deputatais net patadino Karabacho ivykių preliudija. Nors buvo ir blaivių balsų, kad klausimas dėl Z. Bučinskaitės sesijai visiškai neparuoštas, kad nėra pagrindo svarstyti jos elgesį partinėje konferencijoje, bet salė norėjo "kraujo" ir buvo nutarta spresti klausimą iš esmės. Iš salės buvo išprašyti visi svečiai, liko tik deputatai, ir susidorojimas, prisidengiant demokratija, tikriausiai būtų ivykęs, bet kažkas apsižiūrėjo, kad salėje tėra 56 deputatai vietoje būtinų 66, t.y. nėra kvorumo. Z. Bučinskaitės klausimas buvo atidėtas neeilinei sesijai.

Kad suprastume, dėl ko kėlė tokios kraugeriškos aistros, būtina sugrižti šiek tiek atgal.

I 1988 m. vasario 13 d. ivyko LPS Radviliškio rajono steigiamoji konferencija. Konferencijoje skambėjo kalbos, taip neįprastos mūsų visų aušiai, tačiau einančios iš širdies. Sie pasisakymai rajone turėjo panašų atgarsį kaip ir LPS steigiamasis suvažiavimas: buvo ir susižavėjimo sauksmy, ir skandavimy, buvo ir nepasitenkinimo. Kai kurie vadovai dėl pasisakymų labai išizeidė, tačiau į tribūną ginti savo nuomonės nei vienas nelipo, nors tokia galimybė buvo suteikta visiems norintiems.

Reikia manyti, kad būtent šią dieną LKP Radviliškio rajono komitetas ir Radviliškio rajono LDT VK "iškasė karo kirvi" prieš Sąjūdį. Tuo metu Sąjūdžio judėjimas buvo pakilimo taške ir niekas nedrįso atvirai sakyti ką nors prieš, tačiau vien iš to, kaip sunkiai iš rajono vadovu buvo gautas leidimas kelti tautinę vėliavę būtent virš kultūros rūmų, buvo aišku, kad Sąjūdis bus stabdomas visais būdais.

Lapkričio 15d. 14 val. Z. Bučinskaitė pakvietė LTSR AT deputatus A. Šarauską, J. Razmuvienę ir V. Smalienę, kad Radviliškio rajono LDT VK pirmininko V. Tomkevičiaus pavedimu įteiku klausimą LTSR Auksčiausiajai Tarybai dėl vandens nugeležinimo įrenginių statybos Radviliškyje. Ta proga pasinaudojo Sąjūdžio rajono Tarybos nariai, siekdami išsiaiškinti deputatų poziciją, būsimoje sesijoje ir išdėstyti jiems savo nuomonę. Pokalbis vyko apie puse valandos draugiškai ir nuosirdžiai, deputatų ir sąjūdiečių pozicijos visiškai sutapo. Deputatams buvo paaškinta, kad jie turi teise atsisakyti kalbėtis su sąjūdiečiais, buvo palinkėta garbingai ir atsakingai atstovauti parlamento sesijoje, įteikta gėlių. Susitikimo metu vienas iš sąjūdiečių, matyt neįvaldės diplomatines kovos gudrybių, pasijutęs tartum saviskiu būry, juokaudamas pasakė, kad deputatai gali būti "sušau-dyti", jeigu apvils tautos lūkesčius. Visi dalyvavusieji, tame tarpe ir deputatai, suprato šitai kaip ir dera suprasti (priešingu atveju tekėti iškeltim baudžiamają bylą už grasinimą nužudyti), jokių nesysipratimų dėl to nekilo, tačiau vėliau šis, galbūt, neatsakingai ištaras žodis buvo išpūstas iki politinio rango.

Artėjant rajono partinei konferencijai, rajono Sąjūdžio Taryba priėmė kreipimasi, kuriam buvo geranoriškai linkima bendradarbiauti ir sparčiau žengti persitvarkymo keliu. Konferencijos dieną Sąjūdžio atstovai laukė už durų leidimo perskaityti kreipimąsi. Konferencija nutarė sąjūdiečių neileisti (koks slaptumas). Tuomet Sąjūdžio kreipimasi perskaitė Z. Bučinskaitė.

Konferencijoje buvo deklaruota, kad Partijos rajono komitetas remia Sąjūdžio veiklą, ją vertina teigiamai ir pasiruošęs bendradarbiauti. Deja, tikrovėje viskas atvirkšciai. Jeigu jau po rajoninės Sąjūdžio steigiamosios konferencijos imta ieškoti sąjūdiečių tarpe žmonių su "démémis", tam po LTSR AT sesijos visi "mechanizmai" paleisti iš darbų; prasidėjo liguistas domėjimasis, ką veikia darbe Sąjūdžio Tarybos nariai, skambučiai jų vadovams, kvietimai pokelbams, uzuominos apie galimas pasekmes, kompromituojančių žinių skleidimas, bet kokių akcijų priskyrimas Sąjūdžiui ir t.t. Viską vainikavo rajono Tarybos sesija, kurios metu VK pirmininkas V. Tomkevičius, anksčiau pritares Z. Bučinskaitės dalyvavimui Sąjūdyje, pareiškė nieko nežinojės apie šia jos veiklą, ir kaltinimai, iškelti Z. Bučinskaitėi, esą jam didelis netikėtumas. "Netikėtumo" efekta palikime V. Tomkevičiaus sąžinei, tačiau būtina paminėti, kad sesijos išvakarese V. Tomkevičius aptarė su sesijos pirmininkaujančiu "operacijos" detales, pati Z. Bučinskaitė kreipėsi į V. Tomkevičių šiuo klausimu. Pačios sesijos metu abi Sąjūdžio "spaustos" deputatės J. Razmuvienė ir V. Smalienė sėdėjo šalia saugumo kėdžių. Dėlvyrio viršininko V. Bagdonavičiaus, kuris itin aktyviai pasireiškė savo replikomis. Ji prieina prie slaptų dokumentų, jai reikia pasirinkti: Sąjūdis ar darbas" - kalbėjo V. Tomkevičius ir kiti (Beje, neleidę pasirinkti, o siūlę iškart atleisti iš pareigų.) Ir ta diena kai kurių salėje sėdėjusių deputatų akys švietė anaiptol neameile ar timui. Ar tai neprimena laiką, kai kitaip mąstantiems būdavo priklijuojama "šnipo" etiketė?

Valdžios vyrai labiausiai nepatenkinti piketais ir galimybė kiekvienam viešai pareikšti savo mintis. Teisė išsakyti savo nuomonę iš mūsų visų buvo atimta, nors ir deklaruojama įstatymo, todėl reikia suprasti žmonių nuoskaudas, kurios susikaupė per tiek laiko. Tačiau be šiu teisių neįmanomas visuomenės gyvenimo demokratizavimas. 1988 12 27 išvyko neeilinė sesija, balsavimo metu dėl nepakankamo balsų skaičiaus Z. Bučinskaitė nebuvo pašalinta, liko sekretorės pareigoose.